

Slavenski dom

Ste. 288

V Ljubljani, v tetrtek, 17. decembra 1936

Leto 1.

Revolucija na Kitajskem, uvod v sovjetsko-japonski spopad

Tokio, 17. dec. o. Kljub pomirljivim izjavam z ruske in japonske strani in kljub zvrženju krivde na kitajsko revolucijo na kitajskem zapletene notranje razmere, je vendar zadnja dva dneva postala jasna, da so se prav zaradi kitajskega vprašanja odnosaji med obema državama še močno poslabšali kakor pa je bilo to do zdaj. Iz oddredb in sklepov japonske vlade, ki drži svoje vojne brodoge v pripravljenosti, je videti, da je kitajska revolucija samo preteza, ki naj v resnici postane uvod v veliko obračunavanje med Japonsko in med Sovjeti.

Zahteve, ki jih je včeraj stavil Cankajseku Cansulijan, v katerih mu stavi kot pogoj za nadaljnje razgovore in sodelovanje takojšnje ustavitve vsake protikomunistične propagande in vojno z Japonsko, dovolj razločno kažejo, kakšno je ozadje tega na videz nedolžnega vojaškega upora, kakršnih je Kitajska vajena.

Rim, 17. dec. o. Včerajšnji «Observatore Romano», uradno glasilo Vatikana, ki trpa svoje podatke iz najzanesljivejših virov, piše glede kitajske revolucije, da ni nobenega dvoma, kdo jo je povzročil. To je sovjetski maneuver, ki pa bo imel drugačne posledice, kakor si jih žele Sovjeti. Namesto da bi Japonsko preplašil, bo povzročil, da

bo Japonska naravnost posegla v ta na videz notranji kitajski spor.

Boji pri Sianfuju

Nanking, 17. dec. o. Osrednja kitajska vlada se je zdaj končno odločila za odločen nastop proti upornikom. Če so vladne čete, ki so vladne čete, ki so obkolile v širokem obročju mesto Sianfu in je do zdaj nalog, da ravnajo obzirno, čakajo, če se ne bi morda uporniki premislili in pristali na pogajanja, so zdaj vsi ti pomisleki odpadli. — Včerajšnje uradno poročilo pravi, da zdaj ne gre več za življenje Cankajseka in ujetih generalov, marveč za to, da se upor, ki je naperjen proti kitajski enotnosti in neodvisnosti, popolnoma uniči, pa naj vlada to velja tudi življenje ujetih generalov.

Zato se je včeraj začela 80 km od Sianfuja huda bitka med vladnimi in uporniški četami, ki se še ni končala. Na različnih predelih obroča, ki ga tvorijo nacionalistične čete, se je več uporniških poveljnikov in vojakov že udalo nacionalistom.

Nankinška vlada je poslala nad upornike 17 divizij, iz česar je razvidno, kako resnost pripisuje temu revolucionarnemu poskusu. To vojaštvo se z naglimi koraki bliža Sianfuju.

Čangkašek vendarle ubit

Tokio, 17. dec. o. Z ozirom na povelje za kazensko ekspedicijo proti Cansulijanu prinaša tokijski list «Jomiuri Simbun» iz Nankinga poročilo, v katerem pravi, da so nankinško vlado do odločilnega koraka pripravili naslednji razlogi:

1. Sporočilo Cankajšekovega angleškega svetovaleca, ki je potrdil prejšnja negotova poročila o Cankajšekovi smrti. Po tem sporočilu so maršala pred dvema dnevi ubili. — 2. Zato in zaradi splošnih razlogov sploh ni nobene možnosti za sporazum med nankinško vlado in med uporniki. — 3. Vladne čete so že docela obkolile ozemlje, kjer stoji uporniški odelki in pretrgale zvezo med njimi in med komunistično vojsko na severu. — 4. Hitra akcija vladnih čet mora preprečiti vsako možnost, da bi čete upornega maršala dobile pomoč od zunaj. — 5. Nagle korake zahtevajo tudi finančne in gospodarske koristi, ker je treba Sianfu zavzeti prej, preden bi se upornikom posrečilo spraviti iz njega finančne rezerve, ki jih je tam imela nankinška vlada. — 6. Treba je vzeti pogum vsem tistim članom nankinške vlade, ki goje kake simpatije do sovjetske Rusije.

Maršal Čangkašek

Vesti 17. decembra

Roosevelt je bil končno izvoljen predvčeršnjim, ko so se zbrali ameriški volilni možje, ki si jih je ljudstvo izbralo za volitev predsednika letos 3. novembra. Teh mož je 580 po številu, od teh je 527 glasovalo za Roosevelta.

Portugalska ne pristane na španski plebiscit in utemeljuje ta svoj korak s tem, da ji sosesčina s Španijo narekuje previdnost in posebne korake. Plebiscit pa je po portugalskem mnenju že vnaprej obsojen na polom.

Vojvoda Windsorskega so včeraj na Dunaju filmali, in sicer prvič odkar je odpotoval iz Anglije, ker se je do zdaj stalno otepal reporterjev.

70 velikih vojnih ladij bo imela v kratkem Anglija skupno z Avstralijo po svojem pomorskem oboroževalnem programu. To bo največja bojna mornarica vseh časov.

Sestanek nemških vojaških atašeev, ki so deljeni inozemskim poslanštvom, bo te dni v Berlinu, kamor jih je sklical Hitler. Ni znano, kakšen namen naj bi ta sestanek imel.

Trgovska pogajanja med Ameriko in Anglijo dobro napredujejo in bo nova pogodba za Ameriko največjega pomena od vseh, kar jih je sklenila v zadnjem času.

Enournna bitka med policijo in lopovi se je razvila pred nekaj dnevi v sredini Newyor, kjer je okrog 150 policistov s strojnimi orodji bilo, kjer se je zbirala neka glasovita zločinska tolpa. Nazadnje so hišo z bombami zažgali.

Angleška narodna banka kupuje zlato v velikih množinah, ker hoče s tem preprečiti izvoz francoskega kapitala, ki so ga Francozi naložili ob razvrednotenju franka v angleških bankah.

Atentatorja Matusko, ki je 1. 1931 poglal v zrak ekspresni vlak, so zdaj po petih letih končno veljavno obsodili na smrt.

Vse himne držav MZ se bodo morali učiti v češkoslovaških šolah, in sicer v izvirnem jeziku. Pri nas se pa niti naše himne ne uče v slovenščini.

Madžarskega notranjega ministra Kozmo je sprejel Hitler in ga obdržal četrte ure pri sebi. Ni znano, o čem sta se pogovarjala.

Sporazuma o okrožju Aleksandrette, zaradi katerega je izbruhnil spor med Francijo in Turčijo pred ZN, še ni. Pričakujejo, da se bo to vprašanje rešilo v dveh ali treh dneh.

Kolonije za Nemčijo je zahteval v svojem govoru na banketu nemško-angleškega društva londonski poslanik von Ribbentrop. Dejal je, da bo evropska civilizacija propadla, če se ne izvede nova razdelitev kolonialnih posestev. Poleg tega je tudi silovito napadel kominternu.

Preosnovno pakta ZN bodo izvedli v tem smislu, da se pravila ZN ločijo od mirovnih pogodb, na katere so bila do zdaj vezana. Tako se glasi nemški predlog, ki ga podpira zlasti Anglija, nasprotujeta mu pa Francija in Rusija.

Argentina prizna v kratkem Francovo vlado in potuje v Burgos že njen zastopnik, ki bo dal svoje poverilnice generalu Francu.

Francoska policija preprečuje shode bivšemu komunističnemu voditelju Doriotu, ki se je ločil od komunistov in jih zdaj razkrinkava, zlasti kar se tiče podpor, ki jih pošilja komunističnemu tisku kominternu.

Belgijski prostovoljci pred Madridom so se uprli, ker so jih agenti španske vlade presleparili, da bodo imeli v Španiji velike plače in lahko delo. Namesto tega pa imajo zimo, glad in sivece.

Cene surovinam rastejo na vseh svetovnih tržiščih. Zlasti so se dvignile cene žitu, svinu, bakru in gumiju, to pa zaradi velikih nabav Italije, Nemčije, Anglije, Belgije, Holandske, Japonske in Kitajske. Iz tega bi se dalo sklepati marsikaj.

Nove odredbe proti nemški manjšini v Slezijski, med katero je hitlerjevska propaganda zlasti zavajna, pripravlja poljska vlada, kakor kaže zadnji govor slezijskega vojvode Grażynskega. Nad tem govorom so Nemci zelo ogorčeni.

Spremembe v angleški vladi ni pričakovati pred kronanjem kralja Jurija VI. Takoj po kronanju pa bo Baldwin z vso vlado odstopil in poteg izvedel nekatere važne izpremembe. Zdi se, da se bo pri tem rešilo tudi vprašanje zun. ministra.

Katalonija je pripravljena na pogajanja

Barcelona, 17. dec. o. V krogih, ki so blizu katalonske vlade, zatrjujejo, da bi bila Katalonija pripravljena skleniti posebni mir z nacionalisti brez ozira na to, kaj poretče ostanki rdeče valenjske vlade. Toda Katalonci stavijo pogoj, da general Franco prizna federativno špansko republiko, v kateri bi bila Katalonija popolnoma samostojen sestavni del s svojim parlamentom in svojo vlado. Ker kaže, da se bo glavni boj v španski državljanski vojni začel šele v Kataloniji in da bo Katalonija, naj zmaga katerakoli stranka, za dolgo časa gospodarsko popolnoma uničena. Po drugi strani pa se nacionalisti zavedajo, da bo katalonska vojska nudila njihovim oddelkom dosti hušji odpor, kakor pa madridski oddelki.

Zato bi ne bilo izključeno, da bi se začela na tej podlagi kakšna pogajanja, ki bi rešila položaj za Katalonce in za španske nacionaliste ugodno. Zdi se, da v tem smislu posredujejo tako v Barceloni, kakor v Burgosu odposlanci angleške vlade.

Pariz, 16. dec. AA. «Jour» piše o težavah v katalonski vladi in pravi, da so izbruhili spori v katalonski vladi zaradi nasprotij med ekstremisti in sovjetskimi agenti, ki so postali vladarji v Barceloni. Katalonski ekstremisti objavljajo letake o tem, da je potrebno osvoboditi Katalonijo od sovjetske tiranije. V katalonski armadi so sovjetski častniki in komisarji tisti, ki dajejo povelja.

„Blago“ za Španijo

Pariz, 17. dec. Včerajšnji «Echo de Paris» piše, da je pri Pertezu prekoračilo mejo in odšlo v Španijo 500 francoskih levčarjev kot prostovoljcev v katalonsko armado. Pri Cerberesu je prešlo čez mejo 250 belgijskih in nizozemskih prostovoljcev. Te so prepeljali čez francosko ozemlje v tovornih vagonih in so bili navedeni kot blago. List tudi pravi, da so iz Toulousea odposlali tri letala v Španijo. Eno letalo je bilo angleške konstrukcije.

«Manchester Guardian» objavlja vest iz Berlina, v kateri pravi, da so bili starši tistih vojakov, ki so bili poslani v Španijo, obveščeni, da so njihovi sinovi bili poslani v službo v neko nedoločeno

Najnovejše iz Španije

Madrid, 17. dec. AA. Reuter: Po enem tednu počitka radi slabega vremena se je začela bitka okoli Madrida. Včeraj je priletelo nad prestolnico 20 trimotornih bombnikov v spremstvu 32 lovskih letal. Ta letala so začela bombardirati zapadni del Madrida. Mnogo oseb je bilo ubitih. Takoj so dvignila vladna letala, ki so zapodila nacionalistična letala in se nato brez nesreče vrnila na svoja letališča.

Včeraj popoldne so nacionalistična letala bombardirala Madrid. Bombe so ubile 18 oseb in okoli 100 oseb ranile. Bombardiranje se je začelo ob 13.30 in je bombardiralo 18 bombnikov in 27 lovskih letal. Takoj se je dvignilo v zrak 15 lovskih letal madridske vlade. Kakor se izve, so ta letala sestrelila dvojce bombnikov nacionalistov. Bombe so posebno poškodovale predmestje Texes de las Victorianas na severnem robu Madrida.

Talavera de la Reina, 17. dec. AA. (Havas.) Predvčeršnjim začete operacije so se včeraj nadaljevale zahodno od Madrida. Naše čete so po krvavem boju zavzele Boadil. V palači sami vojvode Sueca, ki jo je oddelček tujih legionarjev, razsrjen zaradi smrti svojega poveljnika Schuberta zavzel z nepremagljivim nasokom, smo našli več kot 200 mrtvih. Palača je bila pravi arzenal; v njej smo našli 28 strojne, ki so bile v akciji, in 38 rezervnih. Ko so bile operacije končane, sta dva tovorna avtomobila polna civilnih gardistov, prestopila v nacionalistične vrste.

mesto, kjer bodo izvrševali posebno kadersko službo z vojnim poukom skozi 16 tednov. Starši teh vojakov naj svoja pisma nezaprla pošiljajo berlinskim poštom.

Nacionalistični poziv Madridu

Tenerifa, 17. dec. AA. Havas. Tukajšnji radio objavlja proglas madridskemu prebivalstvu, da naj opusti borbo. Isti radio objavlja, da so nacionalisti včeraj na fronti pri Madridu sestrelili tromotorno bombno letalo. Posadka tega letala je bila sestav-

Zahteve občnega zbora Glavne zadrugne zveze v Belgradu:

Kaj morajo dobiti naše zadruge

Belgrad, 17. decembra. Zastopniki vseh zadrugnih zvez, včlanjenih v glavni zadrugni zvezi kraljevine Jugoslavije, ki predstavlja več kot 9000 zadrug z več kot enim milijonom zadrugnikom, so na 17. redni glavni skupščini glavne zadrugne zveze v Belgradu včeraj poslušali poročila in predloge in soglasno sprejeli o tole resolucijo:

1. Glede na razmere, v katere so prišle zadruge z ureditvami, je potrebno potrebo sprejeti druge uredbe, ki naj kreditnemu zadrugništvu vrne plačilno zmoglost in omogoči delo, in sicer tako, da se da gotovina. V kolikor ne bi bilo moči tej zahtevi takoj ustreči v popolnem obsegu, je treba dati zadrugnim zvezam odnosno zadrugam potrebne dolgoročne kredite po nizki obrestni meri, da se tako omogoči novo kreditiranje kmetov z zadrugami in s tem omogoči nadaljnje delovanje kreditnih zadrug.

2. Ker so zaradi dolgotrajne gospodarske krize zadrugne zveze prišle v težave in težko krijejo svoje najvažnejše izdatke, stroške za redne revizije in za izobrazbo zadrugnih delavcev, se naproša kmetijski minister, da v državnem proračunu zagotovi zadrugnim zvezam potrebna sredstva za revizijo in za izobrazbo zadrugnih delavcev. Čeprav je dolgotrajna kriza najbolj prizadela kmetijski stan in njegovo zadrugno organizacijo, so vendar v tem času kriz zadrugam vzele državne oblasti drugo za drugo upravičen olajšave, in sicer: oprostitve poštne pristojbine, brezplačne vozovnice na revizorska potovanja in skoraj nemogoče je, da bi se zadruge oprostile davkov. Zato zahteva skupščina glavne zadrugne zveze, da se zadrugništvu vsaj vrnejo v popolnem obsegu iste olajšave, ki jih je prej imelo. Glede na to, da so kreditne zadruge po uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov ostale brez svojih rezerv in polovic zadrugnih deležev, prosi skupščina, da se odpravi določba pravilnika v izvrševanju pregleda zadrug in o fondu za izvrševanje pregleda, po kateri morajo zadruge in zveze letno prispevati po pol tisočinke celotnih članskih deležev in rezervnega sklada v sklad za izvrševanje pregleda.

Djorđe Davidović, tajnik glavne Zadrugne zveze, je podal poročilo o kmetijskih zborskih. Pri tem so sprejeli tole resolucijo:

17. skupščina Glavne zadrugne zveze dne 16. decembra 1936 v Belgradu po zaslusanju poročila o kmetijskih zborskih

1. ugotavlja, da so kmetijske zbornice kot posvetovalni organi kraljevske vlade neobhodna potreba našega kmetijstva, brez katerih pomoči si ni moči predstavljati pravilne sodobne kmetijske politike.

2. obžaluje, da so dosedanja prizadevanja Glavne zadrugne zveze in drugih zastopnikov kmetijstva ostala brezuspešna in ni kmetijstvo dobilo svoje zbornice, medtem ko so podobne ustanove dobile vse druge gospodarske panoge in vsi liberalni pokliči.

3. pozdravlja pobudo kmetijskega ministra glede sprejetja uredbe o kmetijskih zborskih in

ljena iz Spancev, Francezov, Angležev in sovjetskih državljani. Dalje objavlja isti vir, da je neka nacionalistična vojna ladja pri Balearih potopila vladno podmornico. Ta vest pa še ni potrjena.

Nacionalisti so na zapadnem odseku fronte pri Madridu začeli napadati, da bi razbremenili levo krilo generala Mole. Te ofenzive so se udeležili tudi tanki. Nacionalisti so naleteli na hud odpor. Letala so rušila ceste proti Coruni in Escorialu. Tudi na odseku pri Escorialu se čuti močan pritisk nacionalistov. Sicer pa slabo vreme ovira razvoj ofenzive večjega stila. Sneg je ponekod visok 1-meter.

Težišče vojnih operacij je zadnje dni prešlo na levo krilo madridske fronte. Stalno deževno vreme z gosto meglo zavira vse vojne operacije. Nacionalističnim četam pa se je posrečilo popraviti svoj položaj pri Escorialu. Nacionalistična letala ne morejo vzleteti, ker so tla letališča preveč mehka.

ga poziva, da se končno uredi vprašanje kmetijskih zbornic po predlogih zadrugnikov.

Na koncu je predsednik dr. Korošec prošil nadzornika Zidanskega, da naj sporu kmetijskemu ministru g. Stankoviću pozdrave in tople želje, da bi sodeloval skupaj z njimi v smislu svobodnih zadrugnih načel, nato je pa dejal:

Čeprav se nahajamo v vladi, smo vendarle funkcionarji Glavne zadrugne zveze in naj se ne pozabi, da mi isto zahtevamo, kakor vi. Toda dosegl se je sporazum, kjer bomo imeli največ vpliva za sprejetje tega zakona. Glavna stvar je, da napredujemo. Čim boljje nam bo šlo, tem boljje bodo delale tudi naše zadruge. S tem zaključim letošnje glavno skupščino Glavne zadrugne zveze.

Na koncu je minister dr. Korošec kot predsednik Glavne zadrugne zveze prošil, da se gospodje, ki so v odboru, sestanejo popoldne zaradi dokončnega zakonskega predloga o gospodarskih zadrugah.

Anglija in Abesinija

London, 17. dec. o. Na vprašanja v poslanski zbornici, kaj namerava Anglija glede priznanja zasedbe Abesinije, je zunanji minister Eden včeraj dejal, da angleška vlada ne misli priznati zasedbe Abesinije in bo nasprotovala tudi vsakemu sklepu ZN, ki bi predlagal kaj takega. Sicer pa to vprašanje ne bo prišlo na spored pred prihodnjim zasedanjem sveta ZN. Anglija se bo zdaj in zmeraj držala načela ZN, po katerem ima vsaka članica te organizacije pravico do politične neodvisnosti in do svojega ozemlja. Pač pa zahtevajo angleške koristi, da vlada uredi položaj angleških podanikov v Addis Abebi s tem, da se sporazume s sedanjimi oblastmi.

Romunski zunanji minister Antonescu je prišel v Pariz. Na postaji ga je sprejel francoski zun. minister Delbos.

150.000 pilotov zahteva sovjetsko vojno poveljstvo, če hoče biti sovjetska armada pripravljena za kake odločilne korake. Zaradi tega so po vsej Rusiji razvili veliko propagando za vojno letalstvo.

Angleško-turška pomorska pogajanja so se začela v ponedeljek na podlagi londonskega pomorskega sporazuma, katerega so že podpisale nekatere druge države.

Urad za nabiranje prostovoljcev za Španijo je odkrila praška policija in je po listinah, ki jih je našla tam, ugotovila, da je do zdaj odšlo že okrog 1000 čeških prostovoljcev na španska bojišča.

Velik vihar je spet divjal ob angleških obalah in na francoskem atlantskem obrežju, tako da veliki prekomornik «Normandie» ni mogel v pristanisce. Vihar je zahteval do zdaj 17 smrtnih žrtev.

Po 17 letih naj že vstane primeren akademski dom

Ljubljana, 17. decembra.

Ob veliki udeležbi katoliških akademikov in starešin se je sredi ob 20 vršil ustanovni občni zbor društva »Jegličev akademski dom«. Med odličnimi zastopniki, ki so se udeležili tega občnega zbora, smo pazili tudi prosv. inspektorja prof. Ivana Dolence, pisatelja Finžgarja, univ. profesorja gg. dr. Lukmana in dr. Fabjana, prof. Solarja, prof. Malnarja in dr.

Občni zbor je vodil do izvolitve novega upravnega odbora agilni akademik Erjavec. Po pozdravih, namenjenih vsem navzočim je izročil tople pozdrave prevz. škola dr. Rožmana, ki se zaradi zadržanosti ni mogel udeležiti občnega zbora, pač pa je sporočil, da akcijo za zgraditev Jegličevega akademškega doma toplo priporoča in upa, da bo kronana z uspehom. Opravičil se je tudi ljubljanski župan dr. Adlešič, ki zaradi prezaposlenosti tudi ni mogel ustreči, da bi se udeležil omenjenega občnega zbora.

Poročilo pripravljalnega odbora

Poročilo pripravljalnega odbora, ki je bilo javljeno na prvo mesto dnevnega reda, je podal akad. Erjavec, predsednik tega odbora. Izčrpno poročilo, ki podaja tudi smernice za bodoče delo, ki naj rodi obilen sad doraščajoči slovenski katoliški inteligenci, vsebuje med drugim sledeče:

»Narod, ki hoče tudi ostati, ki hoče uspešno krepiti svojo kulturno moč in rasti, se trdno ustavlja tujim vplivom, mora skrbeti za narodno-zavedno, duhovno in telesno zdravo inteligenco. Danes, v času strašnih nesoglasij in neorientiranosti, v času iskanja novih smeri v oblikovanju družabnega ustroja, je takšna inteligenca še dvakrat bolj potrebna.

Slovenski narod nikdar ni mogel v dovoljni meri podpirati svoje študirajoče mladine. In to dejstvo se prav posebno kaže danes in ima tudi najtežje posledice. Našemu akademiku tudi manjka idejno močne skupnosti, ki bi dajala potrebno enotnost in vsakega posameznika vzgajala v samostojnega doslednega človeka, ki bi bil zmogel narod na eni strani kulturno dvigati in izobraževati, na drugi strani pa skrbeti tudi za njegovo materialno blagostanje. Da pa takšno inteligenco tudi dobimo, jo je treba vzgojiti v času študija, treba je zanjo skrbeti.

Naš študent pa v podstrešnih brlogih prežeba vso zimo, ali pa se zateka v klubske prostore in izgublja čas in si ubija voljo do študija in sploh do resnega dela. K temu pride še nezadostna hrana in pomankljiva obleka, in prav nič čudnega, če propada telesno, s telesnim propadanjem pa je v zvezi tudi duševno. Tako dobivamo red nezdravih vročnic, ki so dostopni za vsako prevratno idejo. Socialno pomoč revnemu dijaštvu zahteva tudi skrb za narodno bodočnost!

Ze na katoliškem shodu leta 1923 je bila sprejeta resolucija, ki med drugim zahteva, da se zgradi vseučiliški dom, kjer bi imeli visokošolski primerna stanovanja in tudi druga sredstva na razpolago, ki so jim potrebna za strokovno izobrazbo in pravno vzgojo. Do danes pa ni bilo niti društva, ki bi si vzdelo to višje naloge. Na lanskem občnem zboru AZ je odbor sklenil, da spravi to akcijo v življenje in se je o tej stvari tudi že posvetoval z vsemi odličnimi činitelji, posebno pa je obvestil o tem oba knezoškofijska ordinariata v Ljubljani in Mariboru gosp. bana in posamezne tovariše starešine. Misel je dobivala vedno konkretnješo obliko in pripravljalni odbor je gledal celo že za zemljiščem, kjer naj bi novi dom stal in to je po možnosti nasproti srednje tehnične šole, na zemljišču križevniškega reda.

Misel, da se postavi v Ljubljani Jegličev akademski dom je tudi že vsaj deloma popularizirana. Akademski igralski družine so prirele po deželi igre, pred vsako predstavo pa pojasnile namen in pomen akcije, za katero se zbirajo dohodki teh prirediteljev. Odbor je začel tudi z nabiranjem akcije, ki pa je pokazala, da sama ne bo kos ogromni nalogi in da bo treba dobiti za to velikopotezno delo pomoči tudi od države, banovine, občine in starešin, ki naj končno veljavno zagotovijo uspehi tej akciji, ki je namaj tako potrebna kot katera druga.

Poročilo predsednika pripravljalnega odbora je bilo toplo sprejeto in nagajeno z velikim odobravanjem, nakar je sledilo čitanje pravil zaradi morebitne njihove izpremembe. Pravila je odobrila banska uprava 13. avgusta letos. Vse točke teh pravil je občni zbor sprejel neizpremenjene, razen točke, ki govori o članstvu med katero so bili na predlog akad. Ločniškari vrinjeni še dobrotni člani.

Razpravljanje o bodočem delu društva »Jegličev akad. dom« je izvenela v sklep, da se bodoči odbor v prvi vrsti zavzame za to, da bo čimprej zagotovljeno zemljišče, kjer bi dom stal. Za uresničenje načrtov pa naj še novi odbor obrne poleg banovine predvsem na mestne občine: ljubljansko, mariborsko i. dr., da tudi doprinesejo svoj obolus za dom revnih slovenskih katoliških akademikov.

Novi odbor

Po kratkem odmoru so sledile volitve. Predlagana je bila samo ena lista, po kateri so bili izvoljeni v novi odbor: pisatelj Fr. Ks. Finžgar, minister n. r. dr. Andrej Gosar, ravnatelj krajske hranilnice Božič Mirko, prof. Solar, akad. Pukšič Anton, akad. Leskovar Ludovik in akad. Ločniškar Vlado; v nadzorni odbor pa: prof. dr. Gregorij Pečjak, prior Valerian Učak, prof. Ovsešek, akademičarka Hribar Tončka in akad. Erjavec Janez.

Z velikim navdušenjem je bil sprejet novi predsednik pisatelj Finžgar, ko je zavzel predsedniško mesto. V svojem nastopnem govoru se je zahvalil za predsedniško čast, ki mu jo je dal občni zbor, in je poudaril, da je pri delu za zgraditev akad. doma mnogo bolj važno delo s polno paro, kakor pa preveč velik optimizem. — O potrebi ustanovitve Jegličevega akad. doma bo treba zainteresirati vse,

ki morejo kaj doprinesiti k čimprejšnjemu uspehu te akcije, da bo zrasel dom kot veliko socialno in kulturno delo, kot žarišče naše slovenske prosvete.

Zastopniki raznih katoliških akademskih društev so nato izrazili svoje zadovoljstvo nad tem, da se je končno le ustanovilo društvo »Jegličev dom«, in obljubili v imenu svojih društev, da bodo po najboljših močeh prispevali na pomoč, da se z dostojnim novim akademskim domom vsaj malo zabriše žalostno dejstvo, da po 17 letih obstoja naše univerze še vedno ne obstoja tak akademski dom, ki bi bil nam vsem v ponos, velikemu Slovencu nadškofu dr. Jegliču pa dostojen spomenik zahvale. — Novo ustanovljeno društvo so pozdravili: predsednik Jegličevcev gosp. Hvastita, predsednik Danice Aljančič Peter, predsednik Zarje Osterc Stane, predsednik AZ Pukšič, predsednik »Kladiva« Karel Dolenc, predsednica Savice Breznikova, predsednik »Bistrice« iz Kamnika Skofič in za zagrebško Danico Sert.

Občni zbor je bil malo po 10 končan. Novoizvoljeni odbor se bo konstituiral na prvi seji.

Biser ruske književnosti slavní Gogoljev roman o herojskih junakeh kozakaškega atamana

Taras Buljba

Harry Baur in Danielle Darrieux

Danes premiera v kinu Unionu
Telefon 22-21

Somin: Atentat

(K premijeri v drami v soboto, 19. t. m.)

Ljubljana, 18. decembra.

Avtor »Atentata« je Švicar Somin, ime, ki nam je bilo doslej neznano. Z »Atentatom« pa se je predstavil kot avtor, ki pozna vse zakone odrske učinkovitosti in kar je važnejše — vse neštete odtenke duševnih konfliktov in pretresov, ki jih doživlja dvojce ljudi, kot posledica izvršenega atentata. Mož in žena sta edini osebi, ki nastopata v igri. Eden izmed njih je izvršil atentat. Prikrivanje tega dejstva pred soprogom, uganjanje o indicijah proti osumljencu, strah pred policijo, pred negotovostjo dokazanega postopka — vse to so prvine, na podlagi katerih je zgradil avtor sila učinkovito, močno, dramatično dejanje. Prvo dejanje je zgolj ekspoziција, drugo pa narašča po vseh zakonskih logike in odrske učinkovitosti ter se sproži v tretjem v usodni plaz, ki potegne moža in ženo s seboj. Krivec omaga in prizna zločin, ki ga je zagrešil nad upljivo politično osebo — ministrom. Ta zločin ni akt maščevanja, temveč v prvi vrsti osebne osvoboditve resnično ljubeznega človeka; zrušil se je pod pezo ministrove nasilnosti, ki ga je tirala

Jesenice so dobile policijo

Jesenice, 17. decembra.

Že najavljena novost za naše, v skrajno se vernozapadnem kotu države ležeče mesto, da dobimo državno policijo, je postala dejstvo. Z današnjim dnem so stražniki, njih deset po številu, stopili v službo. V območje policije bo prišel tudi sosednji Javornik. Stražniki so prišli deloma iz Ljubljane, nekaj pa tudi iz Maribora, stanovanja jim je preskrbel jeseniška železarna. Zlasti mnogo pozornosti bodo morali posvetiti prometni, ki se v našem okolišču kar noče urediti, kakor to zahtevajo predpisi. Avtomobili drvijo z najmanj petkrat prekoračeno dovoljeno hitrostjo, dasi so pred vhodom v mesto na vidnem mestu opozorila 15 km. Kolesarji vozijo brez luči po hodnikih za pešce na levi strani itd. Vse te nedostatke bo treba spraviti v red.

Posebno pažnjo bo treba posvetiti tudi mesarskim vpregam. Znano je, da so mesarski vajenci in pomočniki zelo ambiciozni ljudje in zato ob vsaki priliki pokažejo, kaj znajo sami in njih konji. Od Plavža, to je dva kilometra izven Jesenic, kjer se nahaja klavnica, pa doli do Javornika prireajo pravcate dirke. In prav zaradi tega je pred nekaj dnevi prišlo do nezgode, ki bi imela lahko najhujše posledice. Mesarski konj, vprežen v lahke sani, se je splašal in dirjal mimo tovarne, kjer je vedno dokaj ljudi na cesti. Voznik, ki pobesnele živali ni imel več v oblasti, je kričal in ljudje so se strahoma umikali, kamor je pač krog mogel. Pred Mencingerjevo hišo pa je konj sunkoma zavil na levo, tako da je vajenec v loku odletel s sani, konj pa treščil v vogal hiše in padel. Če bi bilo to pol ure pozneje, ko hodijo otroci v šolo, bi bila težja nesreča neizogibna.

Pa tudi ponočnjake bo morala policija vzeti na piko, da bo tuljenje po ulicah, razbijanje oken in drugo vznemirjanje počitka potrebnega prebivalstva enkrat za vselej prenehalo.

Preložena razprava

Maribor, 16. dec.

Kakor smo že danes poročali, se je vršila predpoldne pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča razprava proti 22 letni vdovi Karolini Pocak iz Lončarovec, ki je obtožena, da je ubila svojega moža. Ker je bil mož pijanec in nasilnež, ga je v trenutku, ko je pijan navalil nanjo, zabodla z nožem v trebuh ter je mož na posledica poškodb umrl. Pred sodniki se je žena branila, da se je mož sam nasadil na nož, ki ga je držala takrat v rokah slučajno odprtega, ker je lupila hrusko. Navajala je za to tudi priče ter je sodišče ugodilo predlogu njenega zagovornika, da zasliši še neke važne priče in je razpravo preložilo. Pocakova, ki se je doslej nahajala v preiskovalnem zaporu, je bila do pri-

Trije tički - tatički pred senatom

Ljubljana, 17. decembra.

Mladi so. Stari od 20 do 29 let. Pošteno in trdo delo jim ni po volji. Kradli so kot srake in nosili blago v posebno sracije gnezdo. Vičan Jože S. je izpučen mizar. Obliči pa je zavrgel. Stanko G. z Dolenjskega je brez stalnega bivališča. Prav tak je njegov rojak Jožek K.

Vičan in G. sta maja v Bizoviku vlomila pri posestnici Mariji Škrjančevi. Pobrala sta ji mnogo obleke, perila in drugih stvari, kakor tudi hranilno knjižico za 12.000 Din. Remčevi sta odnesla perila za 500 Din. Vičanov kompanjon G. je obdolžen, da je 24. aprila sodeloval pri velikem vlovu v Skofelci, ko je bilo posestniku Franu Lampiču odneseno 50 kg prekajenega mesa in nad 50 klobas. Tretji tatič K. je 25. avgusta Josipu Sulcu pobral toliko obleke in perila, da je pozneje manj vredne stvari kar odvrnil v jarek. Vičan je dalje obtožen, da je na sleparski način izvalil od Marije Bergantove 150 in 200 Din, češ da je njena sestra v hudi stiski in da ji denar vrne, ko bodo končani neki posli.

Vičan Jože S. je bil pred malim senatom silno hud in ogorčen. Začel je svoj dobro naučeni zagovor:

»Slavni senat! Niti ne vem, kje je Bizovik! Ne poznam Škrjančeve.« Predsednik senata g. Gorečan: »Tja ste napravili nočni pohod! Vičan ves razkačen: »Ponoči ne hodim okrog. Grem vedno zgodaj spat.« Predsednik: »Če ste na varnem za rešetkami! Pajdaš vaš G. je vse priznal in povedal, da ste bili zraven.«

»Laže kot pes teče. Gospodje! Vselej sem vsako stvar priznal, kar sem naredil. Tu sem nedolžen. Ali naj stare cunje nosim domov? Onemu so orožniki obljubili nagrado in svobodo, meni pa arest.«

Vičanov pajdaš G. je kratko povedal, kako je samo stal na straži, ko je S. lezel notri. Vičan besen: »Kaj boš govoril! Nikdar v življenju te nisem videl! Tatinska klapa se je nato obkladala z raznimi pevskami.

Tretji obtoženec K. prav kratko in jedrnat: »Gospodje! Vse odkrito povem. Zal, da je bilo prav malo denarja.«

V zadevi Marije Bergantove je bil zaradi pisem, ki jih je pisal Vičan S. zaslišan šaljivi ljubljčan S. Predsednik priči, ko jo je paznik privedel iz zapora, ironično:

»Se ni dolgo, kar ste bili pri nas! Kaj ste napravili?

»Gospod, smolo sem imel! Za Jakoba me kličejo, drugače sem Ludvik iz Trnovca.« Predsednik priči: »Gre za pisma Bergantovi: Resnico govorite!«

»Pardon, gospodje! Res je, da jih je Jože pisal. Jaz sem pisma samo nosil. Če bi bil Jože kralj, naj bi raje pošiljal dinstmana, ne pa mene!« Ko je Ludvik, oblečen v raševino, končal svojo izpoved, se je globoko priklonil sodnikom in se od njih poslovil:

»Do vidova, gospodje!«

Razprava je bila preložena, da grafolog ugotovi pravega pisca pism Bergantovi. Vsi trije tički pa so romali nazaj v sodne zapore.

Iz skupščine

Belgrad, 17. dec. m. Današnja seja narodne skupščine se je začela ob 9 dopoldne pod predsedstvom Stevana Ciriča. Zapisnikar je bil dr. Veble. Po prečitjanju zapisnika se je oglašil k besedi poslanec Vojta Lazič, katerega pripombe je dr. Veble sprejel. Nato so bile skupščini sporočene nekatere interpelacije, med drugimi tudi ona, ki jo je vložil poslanec Atimović o postopanju podbana donavske banovine g. Rajića za časa občinskih volitev. Za svojo interpelacijo je Atimović zahteval nujnost, katero je minister dr. Kožul v imenu notranjega ministra dr. Antona Korošca sprejel.

Zahvala ravnateljstva kmet. šole na Grmu

Kmetijski šoli na Grmu je bilo za njen zlati jubilej poslanih toliko čestitk ob absolventov in drugih prijateljev, da je nemogoče zahvaliti se vsakemu posebej. Zato ravnateljstvo tem potom izreka prisrčno zahvalo vsem, ki so se spomnili jubilejantke z iskrenimi voščili. Iskreno pa se zahvaljuje tudi vsem 350 absolventom in čez 70 drugim odličnim prijateljem Grma, ki so se proslave osebno udeležili in s tem največ pripomogli do njene sijajne izvršitve.

Hvala vsem in na zopetno svidenje ob železnem jubileju! — Ravnateljstvo.

Burka! Po vsem svetu uspeh — tudi v Ljubljani bo mnogo zabave in smeha!
Slavni ameriški klovni bratje Marx
gostujejo prvič v filmaki burki
v Elitnem kinu Matici

Noč u operi!

Koncert ljublj. Filharmonije

Ljubljana, 17. decembra.

Kmalu bo dve leti, odkar se je ustanovila Ljubljanska Filharmonija z namenom, da nanovo oživi naše simfonično koncertno življenje in dvigne obenem njegovo kvaliteto. Ta cilj je hotela doseči z gostovanjem večjih inozemskih dirigentov, ki naj bi nam pokazali predvsem umetnost njihovega naroda, poleg tega pa naj bi se izvajala na vsakem koncertu ena domača skladba, kar bi posredno dvignilo kvaniteto (počas morda tudi kvaliteto) naše domače simfonične produkcije. A kdor je ostro gledal, je lahko že takrat, ne da bi dvomil v resnost in poštenost ustanoviteljev, prerokoval, da ta pot ne bo edino odresilna za naše simfonično življenje in delovanje.

Pri vsakem našem na novo se porajajočem gibanju je morda neka splošna skepsa opravičena, ker se je že večkrat izkazalo in se vedno znova dokazuje, da v svojem poteku gibanje ne razvije in ne stopnjuje tiste sile in tistega zagona, kot sta nakazana v začetku, ampak prav nasprotno: izkaže se, da je bila napetost največja v trenutku porajanja, zatem pa ponehava bolj in bolj, včasih preneha popolnoma. Globlji vzrok tega pojava je pač ta, da povzroča pri nas napetost največkrat le zunanji pritisk razmer, ni pa napetosti, sile in zagona dovolj v ljudeh samih. Mogoče drži to tudi za ljublj. Filharmonijo, ker se opaža pri njej neko popušcanje od prvotnega zagona. A to je prav tako važno, kot je v bistvu najbrž neozdravljivo. Zato so važnejša vsaj praktično druga konkretnjša vprašanja, katerih rešitev je možna, čeprav ne tako lahka. Pogrešeno bi se mi namreč zdelo, če bi bilo vse delo Filharmonije osnovano samo na gostovanju tujih dirigentov in to iz dveh vzrokov. Prvič se mi ne zdi verjetno, da bi kvalitetni dirigenti prihajali v Ljubljano v takem številu, da bi zadostovalo našim koncertnim potrebam. To se je dosedaj tudi praktično izkazalo: prvo leto smo slišali francoskega dirigenta Batona, lansko leto hrvatskega rojaka Matašića; a samo en simfonični koncert na leto je za nas vsekakor premalo. Pa ne samo to; če bi hoteli, da se obenem vedno bolj dviga tudi kvaliteta našega orkestra samega, bi moral imeti ta orkester tudi stalnega dirigenta in vsaj kolikor toliko stalne vaje. Ali je morda pretirano upanje, da imamo med domačimi dirigenti vsaj enega, ki bi bil zmogel spraviti orkester na tehnično višjo stopnjo, če se mu ne zaupajo druge sposobnosti?

Glede zadnjega koncerta Ljubljanske Filharmonije, ki ga je pretekli petek dirigiral dr. Švara, pa se mi zdi, da je napravila Filharmonija precejšnjo napako. Ne mislim tu blamaže z vabilenjem nezmožnega dirigenta, saj ji to dober nauk za bodoče delo. Bilo bi pravilneje, dosledneje in mislim tudi bolje, da bi Filharmonija to svojo napako priznala in koncert odpovedala, kot pa da je z le napol dozorelim koncertom nekako kompromitirala kvaliteto svojega dela. Dr. Švara ne more delati čudežev, posebno, če ima samo tri dni na razpolago za študij partitur in skušnje z orkestrom obenem. Treba mu je vsekakor priznati veliko zmognosti za to, kar je naredil v tako kratkem času,

toda s tem še ni opravičen koncert sam in njegova kvaliteta; ves koncert namreč z izjemo zadnje skladbe (Ibert: Les Escales) je nosil pečat improvizacije in neizdelanosti v podrobnostih.

Program sam je bil vse prej kot enoten. Kolikor skladb, toliko je bilo stilov in toliko narodnosti. Kdor mogoče vidi med Čajkovskim, Škerjancem in Ikonomovim neko skupnost višjega reda v njihovi slovanski krvi (brez ozira na kvaliteto), je dokaz za to, da je mogoče članke g. Lajovica v »Jutru« tudi napak razumeti. Ikonomov ni veliko prispeval k kvaliteti programa njegov simfonični stavek bi lahko imenovali »mnoho hrupa za nič«. Čajkovskega klavirski koncert, ki bi moral biti sprič sestave programa njegova centralna točka, nas je ravno najmanj zadovoljil. Pri njem je preveč očitni trudi dirigenta in pa solista prof. Noča, da ne bi spričo kompliciranosti koncerta orkester in solist prišla narazen, izpodrinil vse finese v tempu in dinamiki, brez katerih si tega koncerta ne moremo več predstavljati, posebno ker smo ga slišali že pri nas (od istega solista) v boljši interpretaciji. Tudi prof. Noč nas s svojo tehniko tokrat ni zadovoljil, saj je zaigral oba krajna stavka tehnično zelo nečisto. Škerjančeva trodelna skladba »Preludij, Arija in Finale« za godalni orkester je prav dobra stvar, morda od najboljših njegovih orkesterskih, pri njeni interpretaciji pa je posebno v prvem stavku manjkala plastična poudarjenost kontrapunktskih linij. Tako nam je ostal kot edino zdravilo poleg zadnjega stavka Škerjanca francoski impresionizem po svojem zastopniku Ibertu, ki je bil, kakor že omenjeno, še najbolj izjaven.

Obisk koncerta ni bil dovoljen za prireditelje. Če pri tem trdi g. Ape v predvčeršnjem »Jutru«, da »se s takim obiskom ubija v zasnovateljih simfoničnih koncertov in v koncertantih samih vsako navdušenje za plodovito in resno glasbeno kulturno delo«, postavlja s tem celo stvar na glavo, ker bi bilo pravilneje trditi, da se s takimi nedozorelimi koncerti ubija pri občinstvu tisto navdušenje, kar postane za prireditelje takih koncertov lahko usodno. Problem je ravno v tem: če priznamo vsem, da je storil najboljšo svojo nalogo: dirigent je storil svoje, orkester svoje, čemu ne bi še publiki priznali, da je storila svoje in ostala doma. Če sem danes povedal ali hotel povedati resnico malo ostro brez ozira na desno in levo, je to prav zato, ker želim pri tem, da bi se ljublj. Filharmonija, ki je v svojem bistvu zdravo gibanje in ki ji želimo vsi še veliko uspehov pri nadaljnjem delu, na tem spoznanju v bodoče lahko izogibala takih napak.

W.

V nedeljo so v Zagrebu odprli novo zgradbo borze dela. V ponedeljek sta si palačo ogledala ministra Cvetković in in dr. Kožul.

V Karlovcu bodo prihodnje leto odprli trgovsko akademijo. Mesto pa bo dalo brezplačno na razpolago potrebne prostore.

V Zagrebu je umrl bivši veliki župan dr. Tončić, ki je v svojem testamentu zapustil Matici Hrvatski 100.000 dinarjev.

November - najslabši mesec v obmejnem prometu

Maribor, 16. decembra.

Dobili smo podatke o obmejnem prometu, ki se je razvijal v mesecu novembru preko Maribora. Iz njih je razvidno, da je prekoračilo mejo v obeh smereh samo 10.262 potnikov — da je bil tedaj to najslabši mesec v celem letošnjem letu. V državo je prišlo v novembru preko Maribora 5259 tujcev, odpotovalo pa jih je 5003. Med došlimi so bili na prvem mestu zopet naši državljani, ki jih je bilo

2267. Sledijo jim Avstrijci s 2116 osebami, potem Čehi 372 in Nemci 222. Vse ostale narodnosti pa so bile zastopane le z nizkimi številkami. Med onimi, ki so odpotovali iz države, pa zavzemajo prvo mesto Avstrijci, katerih je v novembru odšlo preko meje 2665. Na drugem mestu so naši državljani (1929), potem Čehi (511), Nemci (304). Prav znatno pa je število potnikov, ki so preko Maribora v obeh smereh prekoračili mejo v prvih enajstih mesecih letošnjega leta. Bilo jih je skupno 233.740.

Kulturni koledar

Gregorec Lavoslav

17. decembra 1839 se je rodil v Desterniku pri Ptuj političar Lavoslav Gregorec. Studiral je gimnazijo in bogoslovje v Mariboru (1864). Potem je kaplanoval po različnih krajih Stajerske, dokler ni prišel za profesorja bogoslovja v Maribor. Postal je duhovni svetnik in kanonik. Umrl je 22. okt. 1924 v Novi Cerkvi pri Celju. — Da se je slovensko usmeril, sta pripomogla mnogo prof. Raič in Dav. Trstenjak. V Mariboru je prevzel uredništvo Slovenskega glasnika in za nekaj časa tudi Südsteirische Post. Ker se je vedno odločno potegoval za slovenske pravice proti nemškutarjem, je moral večkrat plačati denarne globe in je bil celo obsojen na 42 dnevni zapor. Seveda mu je ta odločnost mnogo škodila. Skof Stepischnegg mu je vzel profesuro in ga poslal k Novi Cerkvi. Poleg verskih razprav je izdal tudi nekaj političnih spisov (Nemški sulverin, Ljubljenski Slovencev in pouk in svarilo). — Kot državni poslanec kmečkih občin Ptuj, Rogatec, Ljutomer se je boril za avtonomijo avstrijskih narodov in za ustvaritev južno-slovenske narodne skupine. Bil je sicer član Hohenwartovega kluba, kljub temu pa je bil zelo radikalen; zahteval je zedinjeno Slovenijo in trdil, da Slovenci kljub vsemu blagovestju vladi niso ničesar dosegli. Zaradi tega radikalizma je tudi izstopil iz kluba in prišel z zmernim Šukljejem v konflikt. Med številnimi predlogi, ki jih je stavil v parlamentu, so zanimivi predvsem oni o enakopravnosti slovenske, o narodnih šolah na Koroskem in Stajerskem, o višjem sodišču v Ljubljani in o ustanovitvi slovenske univerze v Ljubljani. Žal, da se je tako malo njegovih predlogov uresničilo.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, četrtek, 17. dec.: Lazar.
Petek, 18. dec.: Gracijan.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20 in mr. Gartus, Moste.

Drama: »Kadar se utrga oblak«.

Opera: »Botra smrt« Red četrtek.

Kino Union: »Taras Buliba«.

Kino Sloga: »Beli pekel Piz Palü«.

Kino Matica: »Noč v operi«.

*** KINO ***
TEL. 22-21 **UNION**
Premiera! Gogoljev nesmrtni roman

Taras Buliba
Harry Baur in Danielle Darrieux

TEL. 27-30 **SLOGA**
Danes poslednjič!

Dr. Fancov najlepši alpski veležim

Beli pekel Piz Palü

Leni Riefenstahl, Gustav Diessl in Ernst Udet

TEL. 21-24 **MATICA**
Premiera! Slavni ameriški klovni

Bratje Marx Noč v operi

Sijajna burka! Mnogo humorja in smeha

== Predstave ob 16., 19. in 21. uri ==

Pomagajno ubogim! V prihodnjih dneh bo mestni socialni urad zopet zbiral obnošeno obleko in perilo za uboge in brezposelne. V ta namen bodo postavljene na raznih prometnih trgih posebne stojnice, ki bodo sprejemale to obleko, perilo in odelo, obutev in podobno. Istočasno bodo na poseben način opozorjeni meščani na to akcijo. Socialni urad naproša meščanstvo, ki more žrtvovati kaj obleke in perila, zlasti še takega, ki ga samo več ne porablja, naj ga žrtvuje za uboge. Prosimo gospodine, naj raztrgano obleko po možnosti zadržajo, saj to ne stane toliko truda, storile bodo pa vendar veliko in koristno delo za pomoč revnim.

V ponedeljek, dne 21. t. m. bo v veliki filharmonični dvorani L. javna produkcija naših konservatoristov. Nastopili bodo učenci solopvskega oddelka ge. Trostove in ge. Wistinghausove ter ravnatelj Beteteta, dalje iz klavirskega oddelka Antona in Janka Ravnika, iz komorne šole prof. Slaisa in končno združen orkester drž. konservatorija in Orkestralnega društva Glasbene Matice. Uvodno besedo o česki glasbi bo govoril skladatelj in kritik g. Vilko Ukmar. Produkcija začne ob 7 v veliki filharmonični dvorani. Spored, ki je obenem vstopnica, velja 2 Din.

Koncert ljubljanskega godalnega kvarteta, ki se bo vršil v petek dne 18. t. m. v novi dvorani konvikta OFM, bo za naše glasbeno občinstvo zelo mikavna prireditve. In to deloma zaradi svoje vrstnega programa, ki bo obsegal tri raznolike umetnine: Mozartov kvartet, Griegov kvartet in kvartet našega se nepoznanega mladega skladatelja Zebreta. Deloma pa bo stopnjevala zanimivost tudi nova Franciskanska dvorana, ki ima zelo elegantno, a vendar domačo podobo in ki uidega postati zlasti privlačna za komorne prireditve. Koncert se bo vršil ob 8. uri zvečer. Predprodaja vstopnic je v Matici knjigarni.

Mladini smučil! Akcija za prvo smučarsko božičnico je zaključena. Iniciativnost in marljivost Smučarskega kluba Ljubljana ter plemenitosti posameznih darovalcev se imamo zahvaliti, da bo 73 dečkov obdarovanih s smučmi. V petek ob 18. uri bo v Mestnem domu praznik za vse te mlade smučarje, ki bodo žarečih lic dočakali uresničenje njihovih sanj. Pismo so bili obveščeni vsi, kateri so obdarovani. Vsem na žalost ni bilo mogoče ustreči, pridejo pa v prvi vrsti pri naslednji božičnici v postev. — Pridite v Mestni dom točno ob napovedani uri, privedite tudi svoje mamicе s seboj.

Ljubljansko gledališče

DRAMA. Začetek ob 20. uri.

Četrtek, 17. decembra: »Kadar se utrga oblak«.

Red B.

Petek, 18. decembra: Zaprt.

Sobota, 19. decembra: »Atentat«. Premiera. Premierski abonma.

OPERA. Začetek ob 20. uri.

Četrtek, 17. decembra: »Botra smrt«. Red četrtek.

Petek, 18. decembra: Zaprt.

Sobota, 19. decembra: »Cavalleria rusticana«. Glumci. Izven. Znižane cene.

Poseg elektrotehnike v razvoj človeštva

Ljubljana, 17. decembra.

V okrilju ljubljanske Ljudske univerze je imel snovi v mali Filharmon. dvorani pod gornjim naslovom zelo zanimivo predavanje univ. prof. g. inž. Milan Vidmar. Sedeži dvorane so bili ob osmih vsi zasedeni — kar čudno, da je bila točnost last vsem, razven gospodu predavatelju, ki je začel s četrtino zamudo. Upajmo, da bodo počasi v Ljubljani le nastale razmere, ko se bodo predavanja začela ob napovedani uri.

Takoj v začetku bodi povedano, da je bilo predavanje popolnoma poljudno, kar dokazuje v predavateljevi osebi izrednega strokovnjaka, ki učenosti, ki jo predava, ne kopira iz knjig, marveč to, o čemer govori, sam doživlja in sam proučuje ter razglablja. V tem je tudi umetnost, da predavatelj lahko znanstveno snov tako poljudno razlaga, da jo mora razumeti vsakdo, ki pozna jezik, v katerem predavatelj govori.

Prvi poseg: Zeusova električna jeza

Predavatelj je začel pri starih Grkih in pri prvih človeških rodovih.

Starim Grkom — je dejal — je njihov Zeus včasih iz Olimpa stresel svojo električno jezo v obliki bliška in groma. Grki niso vedeli, da je ta Zeusova jeza električna. Bili pa so se je vendarle. Bil je to takorekoč prvi poseg električne energije v razvoj človeštva. Ta poseg je star, kakor je star človeški rod: ljudje so od nekdaj trepetali pred gromom, od nekdaj je človek s strahom obračal okoli proti nebu. Od nekdaj jim je bila strela nekaj pošastnega in v tem tudi Grki niso bili izjema.

Ime so nam dali Grki

Grki niso vedeli, da je to, kar prihaja z neba, električno. Vendar pa so oni poznali nekaj, kar se jim je zdelo čudno, česar niso razumeli, kar so smatrali za nič drugega kot za neko zanimivost: nekje v Mali Aziji so opazovali na jantaru neko čudno praskanje, neko privlačnost. Bilo jim je to nekaj posebnega in tej posebnosti so nadeli ime elektron. Niso sicer vedeli, da imajo opravka z električno strujo, imajo pa vendarle vsaj to zaslug, da so nam dali za elektriko ime. Iz tega je nastalo ime elektrika. Tista opazovanja so ostala, kakršna so bila, prešla so od roda na rod, toda kakšna nadaljevanja in napredka dolgo niso našla.

Rimsko cesarstvo se je zrušilo. Ogromne množice barbarov so poptele vse dotedanje kulturo in potem je nastalo dolgo, dolgo zatišje. Prišel je srednji vek, ki nosi na sebi pečat poptelepanega človeškega razuma, ki ni hotel vršiti svoje naloge. V dobi srednjega veka je morda nekdaj palala beseda »elektron«. Toda to je bilo vse. Grmenje in treskanje je bilo tudi v srednjem veku tako pošastno kakor prej. Jeza v obliki elektrike je še vedno padala z neba, padala vsa prava strelja po Kristusu — in še danes pada preprostemu človeku nekaj groznega z neba, če vdari strela.

V tihih laboratorijih novega veka ...

Če se hoče razum prebuditi in začeti vladati, mora najprej obrniti oči od tal navzgor. Tega se človek dolgo ni upal. Prišlo so težave, vojne, prišlo so strahovite šibe božje: človek si v srednjem veku ni upal dvigniti oči navzgor. Prav polagoma, v 17. in 18. stoletju so se začeli porajati glasovi, so začele nastajati prve svobodne človeške misli, in ob koncu 18. stoletja je francoska revolucija postavila simbol duhovnega sproščanja in šele od takrat gleda človeštvo navzgor. Upalo si je upreti pogled v to, kar je v viharinih dneh padalo z neba, v tisto, kar je bilo človeku prej pošastno in nerazumljivo v tisto, kar se mora tudi dati izkoristiti razumu, ki ima pogum.

V tihih laboratorijih novega veka se polagoma ponavljajo prvi poskusi za nečim tajinstvenim, za nečim, kar je nenavadnega. Razni električni pojavi so povzročili nekaj, kar se ne vidi, se ne otipa in se ne sliši. In tik pred francosko revolucijo se pojavljajo prve misli o tem, kaj naj bi to bilo. In takrat se pojavi tudi prva teorija o elektriki in sicer dualistično: prva teorija namreč pravi, da sta dve vrsti elektrike, pozitivna in negativna, ki sta tako različni kakor plus in minus. Tudi v tistih časih, oziroma še nekoliko poprej, dvigne svojo prvo besedo o elektriki v Ameriki Franklin. Ta je bil predrejši; zagrabil je v nebo, spuščal svoje zmaje in posegel tja, kjer je bilo pošastno. Pravi pa, da je samo ena vrsta elektrike.

Francoska revolucija — mejniki

S francosko revolucijo se začne potem pravo resnično znanstveno delo na vseh področjih naravoslovja. Bilo je treba take katastrofe, kakor je bila francoska revolucija, da so tudi širši krogi začeli premišljevati o teh pojavih in gledati brez predsodkov. In kar naenkrat se dvigne osvobodilne jeze človeškega razuma: razuma, ki je v krvavih dneh te prve vojne človeškega razuma vrgel vse okrove s sebe; kar naenkrat začne premišljevati o tem, če ne bi bilo mogoče odvrteti tisto, česar se je človeštvo toliko časa balo, dvigniti se nad tisti strah, ki ga je toliko časa tlačil in če ni mogoče temu strahu celo zagospodovati.

Leta 1809 iznajde v Münchenu profesor Semmering električni telegraf. Bil je to prav gotovo ogromen poseg elektrike v razvoj človeštva. Leta 1819 opazi danski fizik Heerstedt, da električni tok vpliva na magnetno iglo. Tedaj mu je prišla ideja, da se da to uporabiti za signale na daljavo. Tedaj je že šla v duhu preko oceana prva žica, ki je spajala oba svetova. Leta 1840 prijavi Morse svoj patent na aparat, ki še danes kraljuje v telegrafiji. Leta 1912 pride Siemensov patent za hitro telegrafijo. To je bila samo ena vrsta posegov elektrike v razvoj človeštva: telegrafija. Leta 1876 je zagledal svet v Filadelfiji prvi telefon. Bilo je nekaj neverjetnega, da je mogoče govoriti na daljavo. Kljub temu pa se je novi telefon razvijal in tudi razdalja med kraji električnih pogovorov se je večala od leta do leta. Vendar pa prvotni telefon brez dodatka te daljave ni mogel popolnoma premagati. Prišel je je dodatek, ki ga je porodila naša glava prof. Mihaela Pupina. Ta je izpopolnil telefon za razgovor na ogromne daljave. To je drugi izredno važni poseg elektrike v razvoj človeštva.

Premiera v Drami. V soboto 19. t. m. zvečer bo v dramati premiera Sominove drame »Atentat«, z g. Levarjem in gospo Miro Danilovo v edinih vlogah. Delo je izredno močno dramatično, sila učinkovita in daje igralcem možnost največjega razmaha v umetniškem ustvarjanju. Premiera bo za primerski abonma.

Leta 1876 pa iznajde Werner von Siemens dinamoelektrični princip in odpre povod za gradnjo električnih strojev. Nekaj let nato prinese Nemec Rathenau iz Amerike pravico za izdelavo električnih žarnic, ki jih je iznašel Elsen. Električni stroji kot producenti toka in električne žarnice kot konsumenti sta bila prva dva činitelja, ki sta omogočila razvoj elektrotehnike in onem širokem smislu besede, kakor jo razumemo danes. V osemdesetih letih nastajajo že prve elektrarne, seveda še zelo majhne in za majhen obseg, le za nekaj hiš. In takrat, ko se je to še komaj razvijalo, je leta 1885 v ta mladi električni svet udarila iznajdba transformatorja. Nekaj let nato je že razstava v Frankfurtu pokazala prenos električne energije na 20 kilometrsko razdaljo.

Poseg v energijsko gospodarstvo človeka

Nato je predavatelj obrazložil, iz kakšnih perspektiv so nastali stroji, ki opravljajo danes nad 90% dela, ki ga potrebuje človeštvo. Stroji pa delajo, če imajo energijo. Energijo pa najdemo v naravi v treh oblikah: v obliki vodne, v obliki v premoeno speče energije in v obliki one energije, ki je vezana v rudninskih oljih. Nazorno je nato povedal, kako je za človeštvo najbolj primerna ona energija, ki jo dobivamo iz padajoče vode. Ta energija je v razliki z vsemi ostalimi neizčrpna in se da napeljavati kamorkoli. Res je bilo jasno, da bomo začeli po novih potih šele tedaj, ko so na svetovni razstavi v Frankfurtu pokazali, da se da prenašati električna energija tudi na velike daljave. In šele takrat je elektrika v energijsko gospodarstvo človeštva posegla z vso silo. Naš rojak Nikola Tesla je položil za to s svojimi idejami prve temelje. Ko so bile Teslove ideje zunaj, se je začel razvoj, kakršnega ne pozna nobena druga panoga znanstva. In danes kraljuje elektrotehnika s svojimi napravami, s svojimi mrežami in s svojimi prenosni nad vsemi ozemljimi civiliziranega sveta. Kot primer je nato predavatelj navedel zgovorne številke o telefonskih aparatih med Američani, ki so seveda na prvem mestu, in ostalimi narodi. Brez elektrike ni mogoče več živeti, z njo khamo, se grejemo, likamo, ob njej čitamo itd. (Nadaljevanje jutri).

Sestanek diplomiranih tehnikov

Maribor, 16. dec.

V našem poklicnem življenju so diplomirani tehniki — absolventi srednjih tehničnih šol — v čudnem položaju. Povsod, v vseh podjetjih jih rabijo in cenijo kot izvrstne praktike, ki prinesejo že iz šole za življenje potrebno praktično izobrazbo, ki dostikrat diplomiranim inženjerjem manjka, nikjer jim pa v življenju te poravnosti javno ne priznavajo. Zaradi tega so si diplomirani tehniki že pred več leti ustanovili posebno organizacijo, ki šteje zelo veliko članov po vseh predelih države, kjer pač delujejo v svojih poklicih. Največ jih je seveda v Sloveniji, ki je pač industrijsko najbolj razvita pokrajina v državi. Veliko pa jih deluje tudi v inozemstvu ter so dosegli tam že zavidljive položaje in sede mnogokrat na vodilnih mestih velikih podjetij. Potom svojo jeorgnizacijo si skušajo diplomirani tehniki ucvrtiti svoj položaj v življenju ter si priboriti predvsem pravico vstopa na univerzo, ki se jim pri nas iz nerazumljivega razloga krati. — Slovenski diplomirani tehniki so imeli sedaj v Mariboru sestanek, na katerem so razmotrivali razna pereča stanovska vprašanja. Sklenili so med drugim, da bodo začeli z izdajanjem lastnega glasila, ki naj njihove vrste še čvrsteje poveže. Po sestanku so napravili pod vodstvom svojih mariborskih tovarišev poutne izlete v Delavnico drž. železnice in na Falu.

Božič v družini

Ljubljana, 17. decembra.

Mestna občina ljubljanska je običajno prirejala zadnja leta velike javne božičnice v veliki uni. školi dvorani, kjer je obdarovala nekaj otrok. Pri teh božičnicah se je pokazalo, da niso imele tistega vpliva, kot naj bi ga imele prave božičnice in so mnoge ganile baš v tem, da so jim dale čutili njihovo siromaštvo. To se je splošno poudarilo na ponovnih sejah karitativnih organizacij, ki so se vršile na mestnem poglavarstvu in svrhu prireditve božičnice.

Mestna občina zato v tekočem letu ne bo priredila nobene velike in blesteče božičnice, marveč želi, da se Božič praznuje doma v rodbini. Zato pa želi doseči, da bi v vsako revno družino posijalo tudi vsaj nekoliko žarkov božičnega veselja.

V ta namen je mestni socialni urad pregledal skupno z vsemi karitativnimi organizacijami seznam družin, na katere bi se bilo treba spomniti in jim poslati primerno božično darilo, ker si ga same ne morejo pripraviti za svoje otroke. Vsem tem želi poslati na dom primerno božično darilo, da jih tako o božičnih praznikih spomni na skupnost in soobčestvo, v katerem živimo z vsemi družinami našega mesta.

Ko je naša javnost zoznala o tej lepi nameri mestne občine v tekočem letu, so se začele oglašati mnoge mestne družine in pošiljati same od sebe primerna darila ubogim ljubljanskim rodbinam.

Da se more ta akcija čim bolj razširiti in izvesti, da more čim več revnih družin dobiti primerno darilo za Božič, prosim vse ljubljanske meščane in družine imovitejših slojev, da se sami priglasijo na mestni socialni urad, kateri želijo obdarovati po navedenem zgledu kako ubogo družino. Ne bomo zbirali nobenih darov sami, marveč kdor želi sam od sebe prostovoljno izkazati akt ljubezni za Božič ljubljanskim siromašnim družinam, naj pripravi primerno božično darilo in obvesti mestni socialni urad, da je darilo na razpolago. Na tako obvestilo bo mestni socialni urad poslal po darilo in ga bo izročil revni in v resnici potrebni družini na dom. Razdelitev se izvrši po mestnem socialnem uradu s skupnim sodelovanjem vseh ljubljanskih karitativnih društev, vsled česar je garantirana pravičina in dobra razdelitev.

S tem bo za dokazilo mesto, da se zaveda prave občinske skupnosti in v družinah naših siromakov bo posijalo pravo božično veselje in zavest, da niso zapušteni.

To pobiranje in razdeljevanje daril bo zahtevalo mnogo časa in dela, zato naj se oglašijo v mestnem socialnem uradu vse tiste osebe, ki žele lepe pomagati pobirati in razdeljevati ta darila, zlasti mladinske organizacije, ki želijo sodelovati v pravem karitativnem delu. — Darila naj se izvolijo prijaviti do ponedeljka 21. t. m., ker se začne razdeljevanje v torek, dne 22. t. m.

Predsednik: Dr. Juro Adlešič, s. r.

Na večerajšnji seji Narodne skupščine je poslanec Sekula Zečević stavil tudi predlog o uvedbi obvezne delovne službe. Moškim bi se naložilo šest mesecev take službe, ženskam pa dva. V imenu vlade pa je minister dr. Rogič odklonil nujnost, rekoč, da se vlada sama bavi s takimi načrti in da je tak zakon potreben posebnega pretehtavanja. V ostalem pa so se vrstile številne interpelacije poslanecv.

Zagrebski občinski svet je večeraj sklenil, da bo za Božič svojemu uslužbenstvu podelil nagrade. Oženjeni uradniki bodo dobili po 50 dinarjev, ne- oženjeni pa po 300 dinarjev. Delavci pa bodo dobili od 100 do 200 dinarjev po višini svoje plače.

Zagrebska policija je razkrila pred tednom razpredeno trgovino z belim blagom. Niti so segale tja v Split in njegove nočne lokale. Prijeli so neko diplomirano »učiteljico« baleta, ki pa ji je ta naslov služil le za krinko, da je lahko nabavljala dekleta za svoje splitske znanke. Kmalu za to afera se je odkrila še druga, v katero pa je vpleten lastnik splitskega nočnega lokala »Sanghaj«, Mariborčan Alojzij Mijavšek. Tudi ta si je dobavljati dekleta iz Zagreba. Mijavšek in njegovi kompanjoni pa niso izvajali dekleta pod pretvezo »baletas«, temveč enostavno za blagajničarke. Mijavšek je tako spravil v svoje lokale pet Zagrebčank, ki jih je še prav temeljito poučil, kako morajo ravnati z gosti, da bodo čim več zapili in zapravili. Ti trgovci z belim blagom so imeli zlasti piko na mlade in neizkušene deklice. Policija je prišla v zvezi s to afero več ljudi. Da bi se omejevalo in preprečevalo tako gnusno trgovanje, se je policija obrnila na ženska društva, naj po postajah postavijo kolodvorske misijone, ki bodo skrbeli za potujoča dekleta in jih obvarovali pred mrežami takih trgovcev.

Predstavniki vseh hrvaških delavskih, uslužbenških in poslodajalskih organizacij so sklenili in postavili soglasen protest proti izvolitvi novega generalnega ravnatelja Osrednjega zavoda za zavarovanje delavcev, dokler se ne izvedejo nove volitve, kakor jih predpisuje zakon za okrožne urade za zavarovanje delavcev. S tem hočejo preprečiti, da bi bil ravnatelj človek, ki bi bil povsjele le upravi, ki je imenovana in ne izvoljena. V sedanjem primeru utegne priti na mesto generalnega ravnatelja človek, ki se prav malo ali nič ne razume na delavsko zavarovanje in bi bil postavljen iz bogve kakšnih osebnih ambicij.

Za prihodnjo turistično sezono se boje, da bi potekala brez gostov iz inozemstva. Razvednotenje tujih valut omogoča konkurenco tujine nam. Po eni strani so začeli pri nas akcijo, da bi se hotel-ske in druge cene znižale, vendar to še ne zadostuje. Sedaj se pojavljajo zahteve, naj bi naša Narodna banka posegla vmes s tem, da bi uvedla tako imenovani turistični dinar. Posebno bi bilo to važno za češke turiste. Sedaj plačujejo Čehi za 100 dinarjev 65 Kč. To je pa preveč z ozirom na razvednotenje češke krome. Zato bi bilo potrebno, da Narodna banka uvede turistični dinar za ceno 52—55 Kč za 100 dinarjev.

Gosp. Sedleček, tiskovni ataše pri poljskem poslanstvu v Beogradu, je prispel z današnjim dopoldanskim brzovlakom v Ljubljano na več-dnevni dopust. Gosp. Sedlečki je znan pobornik za zblizanje med našo državo in Poljsko. V Slovenijo je prispel na smučarski dopust, ki ga bo prebil predvidoma na Gorenjskem, kamor se odpelje popoldne. Želimo mu, da se v Sloveniji dobro počuti.

V vinogradih okoli Šibenika so začele naglo propadati trte. Propadanje gre tako naglo, da so se vinogradniki obrnili na poljedelsko ministrstvo, naj pošlje v Italijo enega od strokovnjakov, da si bo tam ogledal in proučil zatiranje te bolezni. Prebivalstvo, kateremu je vinska trta edini vir dohodkov, se boji, da bi se propadanje ne razširilo tako, da bi jim uničilo vse trte.

Na dalmatinskih otokih so začeli pogozdovati skalnate predele. V ta namen so dobili od države kredite in podpore. Vendar pa jim je denarja zmanjkalo in bodo dobili še nadaljnje podpore.

Z očetovim revolverjem se je igral nenečnik prvega razreda ljudske šole v Prijedoru. Na tistem se je bil namreč spilazil v očetovo sobo in iztaknil revolver. Nesreča pa je hotela, da se je revolver nenadoma prožil ter je krogla predrla fantiču glavo in je umrl.

V Vinkovcih so se sestali na konferenco zastopniki slavonkih in sremskih mest, da bi razpravljali o načrtu gradnje kanala med Donavo, Samcem in Savo. Tako bi se povežali obe veliki in plovni rečni zvezi ter razbremenile ostale proge. Tudi za državo je ta kanal izredne važnosti.

V Subotici se bore za to, da bi jim država prevzela policijo. Svoječasno so se že za to borili, vendar država ni hotela prevzeti na sebe nove obveznosti, kajti subotička policija stane na leto več kakor šest milijonov. Po ekspoziciji finančnega ministra Letice pa je zopet nastala ta možnost, kajti vlada je baje pripravljena prevzeti nekatere mestne policije. S prihranjenim denarjem je v Subotici izvršili več javnih del in uknili mestno trošarino.

Za hranilno knjižico vračaš samo knjižico

Naše najvišje sodišče, Stal sedmorice v Zagrebu, je rešil zelo zanimivo pravdo, ki je šla skozi tri instance:

A. je posodil osebi B. znesek 100.000 Din in sicer v obliki hranilne knjižice I. hrvaške štedionice. V tozadavni pogodbi je bilo izrečno določeno, da bo posojiljemalec vrnil v gotovem roku posojilo v nominalni vrednosti, torej v znesku 100 tisoč Din. Ker dolжник tega v pravem času ni storil, ga je upnik tožil na izplačilo zneska 100.005 Din s pripadki. Vsa tri sodišča pa so se postavila na stališče, da je tožba neopracivana in da je dolžnik dolžan sicer vrniti knjižico, kakršna je dobil, vendar pa ni dolžan vrniti posojila v gotovini. Stal sedmorice utemeljuje to stališče takole: pogodbeno določba, da bo vrnil dolžnik nominalne, je prislilno-pravne značaje; kajti po zakonskih predpisih so dopustne pogodbe o posojilih le za gotovino ali za državne vrednostne papirje, ne pa za privatne zadolžnice, kakor je n. pr. hranilna knjižica. Pri dajanju državnih papirjev pa je dopustno vračanje le po kurzu, ki je bil na dan dajanja posojila.

Zadolžnica, na katero oslanja tožnik svojo tožbo, je nična tudi radi tega, ker je zahtevek po povračilu gotovine v nasprotju s smislom pogodbe o posojilu, ker zahteva tožba nekaj drugega, kakor povračilo onega, kar je bilo posojeno. Po teh utemeljitvah more torej v našem slučaju tožnik zahtevati le vložek nominalne vrednosti, ne pa gotovino v nominalni vrednosti vložne knjižice.

